

# Doktor William Carlos Williams – hverdagens poet

## Sammendrag

Legen William Carlos Williams (1883–1963) var en av de betydeligste lyrikere i USA på 1900-tallet. Han var opptatt av det amerikanske språket. Han så poesi i de mest hverdagslige ting og fant betydning i enhver menneskelig handling. Her gis noen biografiske opplysninger, noen eksempler på Williams' lyrikk og utdrag fra selvbiografien der han skriver om samspillet mellom legegjerning og diktning.

Engelsk sammendrag finnes i artikkelen på [www.tidsskriftet.no](http://www.tidsskriftet.no)

## Per Joachim Lund

[perjoachim.lund@c2i.net](mailto:perjoachim.lund@c2i.net)  
Daas gate 11  
0259 Oslo

Legen William Carlos Williams (1883–1963) var en av de store lyrikere i USA i det 20. århundre. Han ble født i industribyen Rutherford noen mil utenfor New York. Faren var engelskfødt, moren kom fra Martinique og hadde fransk, spansk og jødisk bakgrunn. Williams tok medisinsk embetseksamen i 1906 og spesialiserte seg i pediatri. Fra 1910 praktiserte han som huslege, barnelege og fødselslege i sin fødeby, der han ble boende til sin død. Han hevdet med stolthet at han var den eneste amerikaner som hadde hatt den samme adressen i femti år.

Helt fra ungdommen hadde han en ambisjon om å bli forfatter. I 1909 utgav han sin første diktsamling. Senere gav han ut en rekke samlinger med i alt flere hundre dikt (1). Han skrev også essays, noveller og romaner, dessuten et episk verk med dikt og prosa i fem små bind, med nabobyen Paterson som bakgrunn. Williams fikk sitt første av flere cerebrale insulter i 1951. Han måtte slutte å praktisere, men han fortsatte å dikte og gav ut sine siste dikt i 1962. Jan Erik Vold har gjendiktet et utvalg (2).

Williams fant inspirasjon i de nærmeste omgivelser, i dagliglivet i hjembyen. I lyrikken hans var ethvert emne like poetisk og ble fremstilt i anskuelige bilder og sansetrykk, i presise og dagligdagse ord, som i diktet *Tenkeren* (2):

Min kones nye rosa tøfler  
har muntre pongponger.  
Og tøflene så fine og pene  
helt frem til silketærne.  
Hele natten ligger de side om side  
under sengekanten.  
Skjelvende av fryd får jeg øye på dem  
om morgenen – og smiler.  
Senere følger jeg dem  
nedover trappen,  
ut gjennom døren og rundt  
bordet i små rykkende bevegelser  
mens det farer en dirring  
gjennom de muntre pongponger!  
Og jeg snakker til dem  
på et hemmelig språk  
av lykke!

Williams hadde ikke sans for akademiske dikt med idéinnhold og symboler. Slike dikt var bleke og tomme, mente han. Han ville la ordene få sin opprinnelige mening tilbake, la dem beskrive tingene slik de egentlig er, i sin naturlige sammenheng. Han skrev om det han så, med presise detaljer, og kom ikke med vage generaliseringer. Først og fremst skrev han om mennesker. Han ville vise hvordan enhver menneskelig handling har betydning, selv om den først kan virke ubetydelig. Williams var påvirket av sine landsmenn Walt Whitman (1819–92) og Ezra Pound (1885–1972), men skapte snart sin egen stil. Han var opptatt av det amerikanske språket og kunne fange inn en setning som flagret forbi og sette den ned på det papiret som måtte være for hånden. Diktet *Detalj* er nok et slikt øyeblikksnotat (2):

Hei doktorn! Jeg har sett etter deg,  
Jeg skylder deg to daler –  
Står til?  
Fint. Så snart jeg har dem  
Skal du få dem –

Til tross for sin selvpålagte nøkternhet vek Williams ikke helt tilbake for å bruke spennende metaforer. *Portrett av en kvinne* begynner slik (2):

Dine lår er epletrær  
hvis blomster når like til himmels.

Williams følte aldri noe konkurranseforhold mellom poesi og legegjerning. Han så medisinen og diktningen som to sider av samme sak, der den ene virksomheten inspirerte og kompletterte den andre. Han hentet stoff til sitt forfatterskap fra legeyrket, særlig i romanene og

novellene (3), men også i lyrikken. Diktet *Le médecin malgré lui* (*Doktor mot sin vilje*) har fått sin tittel fra en komedie av Molière. Her leker Williams kokett og selvvironisk med legepraksisens prosa, men bakenfor fornemmer man glede og stolthet over yrket. I norsk gjendiktning lyder diktet slik (2):

## Le médecin malgré lui

Jo jeg burde vel se å få  
vasket veggene på kontoret  
og fjernet rusten fra  
instrumentene og holde  
skikkelig orden på dem  
bygge hyller på laboratoriet  
tømme ut gamle slanter  
skylle flaskene rene  
og fylle på dem igjen, kjøpe ny  
mikroskoplinsje og få satt  
tidsskriftene på høykant  
istedenfor å ha dem liggende  
flatt – og så gå i gang  
ti år tilbake  
og systematisk  
lese meg à jour og lage  
en fortegnelse over de  
viktigste artiklene der.  
Jeg burde vel se å få  
lest den nyeste litteraturen.  
Hvis jeg så plusset på  
med et besøk til skredderen  
og ett på renseriet samt  
fikk anlagt et nobelt  
skjegg med en dertil important  
mine – hvem vet? kanskje  
ble jeg en pryd for min  
yndefulle halvdel, kanskje  
ville jeg heretter ikke tenke  
annet enn pene hvite tanker!



William Carlos Williams, 1926 (4)

I sin selvbiografi har Williams et kapittel som heter *The practice* (4). Det begynner med en slags trosbekjennelse. «Det er hverdagens ensformige arbeid, dag inn og dag ut, som gir den egentlige tilfredsstillelsen i en legepraksis. De halvannen million pasienter en lege har sett på sine daglige besøk hverdager og søndager i førti år, utgjør hans liv. ... Det som alltid har fengslet meg, det er selve sykebesøkene, til alle tider og under all slags forhold, det er å delta ved viktige hendelser i menneskenes liv, når de blir født og når de dør, å se dem dø, å se dem friskne til etter sykdom.»

Så blir han mer konkret. «Jeg kunne begynne besøkene om morgenen etter bare et par timers søvn, sitte i bilen foran et hus og samle styrke til å gå opp trappene og trykke på dørklokken. Men straks jeg så pasienten, forsvant alt dette. I et lynglimt ville detaljene i tilfellet samle seg til et kjent omriss, diagnosen ville vise seg for meg, eller ville nekte å avsløre seg, og jakten var i gang.»

I artikkelen *Medisin som litterær virksomhet*, i Tidsskriftet nr. 17/2003 skriver Jan C. Frich om hvordan klinikerer kan avdekke det egentlige innhold i det pasienten forteller (5). Williams oppfattet pasientenes beretninger som skjult poesi som alle leger kan få del i. Han opplevde at medisinen gav ham adgang til selvets hemmelige hager. «Legen har en vidunderlig mulighet til virkelig å være vitne til hvordan ord blir født. Ordenes virkelige farger og former blir lagt frem for ham. De bærer sine små byrder som det er hans privilegium å ta vare på med deres ufordervete friskhet. Han kan se hvor vanskelig det har vært å bringe dem frem og hva de er tiltenkt å utrette. Ingen annen er til stede uten den som snakker og vi selv. Vi er ordenes virkelige foreldre. Intet er mer gripende.»

Williams beskriver ikke sine pasienter. Han henter sitt stoff ut fra det de forteller ham. «Diktet springer ut fra de halvt uttalte ord fra pasienter som legen ser hver eneste dag. Han legger merke til hvordan diktets liv gjemmer seg i merkelige strukturer. Ydmyk stiller han seg til disposisjon, og med sin lange erfaring prøver han så godt han kan å tolke hvordan diktet taler. Det er der hemmeligheten ligger. Dette blir til slutt kanskje legens beskjefteigelse etter et langt livs oppmerksomme lytting.»

#### Litteratur

1. Williams WC. The collected poems of William Carlos Williams. Bd. I–II. New York: A New Directions' Book, 1988.
2. Williams WC. Love. William Carlos Williams i utvalg og norsk gjendiktning ved Jan Erik Vold. Oslo: Den norske bokklubben, 1969.
3. Williams WC. The doctor stories. Compiled by Coles R. London: Faber and Faber, 1987.
4. Williams WC. The autobiography of William Carlos Williams. New York: Random House, 1951.
5. Frich JC. *Medisin som litterær virksomhet*. Tidsskr Nor Lægeforen 2003; 123: 2474–6.

## Vitenskapsmenn i Samarkand

### Sammendrag

I Ulugbeks observatorium i Samarkand er det et portrettgalleri over fire vitenskapsmenn som virket i århundrene før Dsjengis-khans mongolske horder destruerte området tidlig på 1200-tallet.

#### Jon Lamvik

jon.lamvik@medisin.ntnu.no  
Strindveien 10  
7030 Trondheim

Jeg besøkte Ulugbeks observatorium under en tur til Sentral-Asia sommeren 2002. Observatoriet er oppkalt etter *Ulugbek Muhammad Taragai* (1394–1449), som var Usbekistans hersker gjennom første halvdel av det 15. århundre og Sentral-Asias største astronom.

Han laget stjernekart med posisjoner for 1 018 stjerner mer enn 100 år før Tycho Brahe og Johannes Kepler kom med sine observasjoner. Ulugbeks stjerneatlas eksisterer som et av klenodiene i British Museum i London.

På portrettet er følgende avbildet, fra venstre til høyre: *al Khorezmi Muhammad ben Musa* (787–850), al Khwarizmi i latinske tekster. Han var en av grunnleggerne av algebra som matematisk fagfelt. Betegnelsen algoritme er avledet fra hans navn. Han

introduserte arabiske tall i sine arbeider. Dette tallsystemet er imidlertid ikke arabisk, men av indisk opprinnelse, ifølge vår informator.

*Abu Reihan Muhammad al Biruni* (973–1050) var en virkelig encyklopedist, med studier og skrifter på områder som matematikk, astronomi, geografi, geologi, fysikk, farmakologi og medisin. Han var den første blant Sentral-Asias vitenskapsmenn som fremmet hypotesen om at jorden roterer omkring solen – mer enn 500 år før Copernicus og Galilei viste at dette er tilfelle.

*Abu Ali ibn Sina* (980–1037) er av stor interesse for medisinen. Han er kjent i den latinske verden som Avicenna. Han var også en multivitenskapsmann, med medisin og filosofi som sine viktigste arbeidsområder. Han fungerte som lege for flere sentralasiatiske herskere. Hans best kjente medisinske bokverk *Madat-Sina* er i fem bind, som sammenfatter medisinsk erfaring og filosofi fra indisk og sentralasiatisk kultur, men også omfattende gresk og romersk vitenskap. *Madat-Sina* er blitt oversatt til latin flere ganger og hans verk ble brukt som medisinsk manual i Europa i flere hundre år. Det er rimelig å anta at betegnelsen medisin stammer fra ibn Sina eller *Madat-Sina*.

*Omar Khayyam* (1048–1122) var født i Nishapur i Persia, men levde og virket i Samarkand. Han var filosof, matematiker og poet. Noen av hans verker er blitt gjendiktet på engelsk av Edvard FitzGerald.



Foto Jon Lamvik